

УДК 94:32(477)«1991–2017»(091)

І. В. Яковлев

**ІВАН ФЕДОРОВИЧ ДРАЧ ТА ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПОЛІТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Яковлев Ігор Васильович, асистент кафедри історії та етнографії України, e-mail: igor.yakovlev.1991@gmail.com

Одеський національний політехнічний університет,
просп. Шевченка, 1, Одеса, 65044, Україна

АНОТАЦІЯ

В основі даного дослідження лежить спроба висвітлити співпрацю справжнього патріота України, видатного громадсько-політичного діяча та талановитого митця Івана Драча з кафедрою історії та етнографії України Одеського національного політехнічного університету. Вказано на значну роль І. Драча в процесі організації та проведення на базі університету науково-практичних конференцій, присвячених Народному Руху України. Проаналізовано громадсько-політичну діяльність І. Драча з професором Г. Гончаруком в період створення Конгресу української інтелігенції — організації, головна мета якої була об'єднання представників українського народу навколо проблеми боротьби за вільну та незалежну Україну. Досліджено діяльність кафедри історії та етнографії України в питанні розробки проблематики НРУ та його лідерів як при написанні дисертаційних робіт, так і при проведенні науково-практичних конференцій. Вказано на провідну роль досліджень даної кафедри в питанні відстоювання історичної справедливості визнання Народного Руху України рушійною силою на шляху незалежності в період перебудовчих процесів на території України. Охарактеризовано стосунки І. Драча з представниками Одеського національного політехнічного університету та висвітлено їх спільні цілі, які лежать в основі багаторічної співпраці.

Ключові слова: Драч І. Ф.; Народний Рух України; Одеський національний політехнічний університет; представники української інтелігенції; відстоювання національних інтересів.

И. В. Яковлев

**ИВАН ФЕДОРОВИЧ ДРАЧ И ОДЕССКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ
ПОЛИТЕХНИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ**

Яковлев Игорь Васильевич, аспирант кафедры истории и этнографии Украины, e-mail: igor.yakovlev.1991@gmail.com

Одесский национальный политехнический университет,
проспект Шевченко, 1, Одесса, 65044, Украина

АННОТАЦИЯ

В основе данного исследования лежит попытка осветить сотрудничество настоящего патриота Украины, выдающегося общественно-политического деятеля и талантливого творца Ивана Драча с кафедрой истории и этнографии Украины Одесского национального политехнического университета. Указана значимая роль И. Драча в процессе организации и проведения на базе университета научно-практических конференций, посвященных Народному Руху Украины. Проанализирована общественно-политическая деятельность И. Драча с профессором Г. Гончаруком в период создания Конгресса украинской интеллигенции — организации, главная цель которой была объединение представителей украинского народа вокруг проблемы борьбы за свободную и независимую Украину. Исследована деятельность кафедры истории и этнографии Украины по вопросам разработки проблематики НРУ и его лидеров как при написании диссертационных работ, так и при проведении научно-практических конференций. Указана ведущая роль исследований данной кафедры в вопросе отстаивания исторической справедливости признания Народного Руха Украины движущей силой на пути независимости в период перестроечных процессов на территории Украины. Охарактеризованы отношения И. Драча с представителями Одесского национального политехнического университета и отражены их общие цели, которые лежат в основе многолетнего сотрудничества.

Ключевые слова: Драч И. Ф.; Народный Рух Украины; Одесский национальный политехнический университет; представители украинской интеллигенции; отстаивание национальных интересов.

I. V. Yakovlev

IVAN DRACH AND ODESSA NATIONAL
POLYTECHNICAL UNIVERSITY

Yakovlev Ihor Vasylovych, PhD student of History and Ethnography of Ukraine Department, e-mail: igor.yakovlev.1991@gmail.com

Odessa National Polytechnic University,
1 Shevchenko Avenue, Odessa, 65044, Ukraine

ABSTRACT

The basis of this study is an attempt to highlight the cooperation of the true patriot of Ukraine, a prominent public figure and talented artist Ivan Drach with the Department of History and Ethnography of Ukraine at the Odessa National Polytechnic University. The role of I. Drach in the process of organizing and holding, on the basis of the university, scientific and practical conferences devoted to the People's Movement of Ukraine is pointed out. The public-political activity of I. Drach with professor G. Goncharuk during the period of creation of the Congress of the Ukrainian Intelligentsia of the organization was analyzed. The main purpose of the organization was to unite representatives of the Ukrainian people around the struggle for a free and independent Ukraine. The activity of the Department of History and Ethnography of Ukraine in the development of the issues of the NRA and its leaders, both during the writing of the dissertation papers and during the holding of scientific and practical conferences is researched. It is indicated on the leading role of researches of this department in the question of defending historical justice of the recognition of the People's Movement of Ukraine as a driving force in the path of independence during the period of restructuring processes on the territory of Ukraine. Characterized by I. Drach's relationship with representatives of Odessa National Polytechnic University and their common goals, which underlie many years of cooperation, are highlighted.

Key words: Drach I. F.; People's Movement of Ukraine; Odessa National Polytechnic University; representatives of the Ukrainian intelligentsia; advocacy of national interests.

Почесний доктор Київського національного університету імені Тараса Шевченка, батько Народного Руху України та представник творчої еліти нашої країни Іван Федорович Драч впродовж останніх двадцяти років тісно співпрацює з Одеським національним політехнічним університетом, а саме з кафедрою історії та етнографії України, яка впродовж всього свого

існування стояла на засадах боротьби за національні цінності українського народу. І. Драч будучи першим головою Народного Руху України, громадської організації, яка посприяла становленню незалежності нашої держави, всіляко допомагав науковцям даної кафедри в розробці досліджень, пов'язаних з вивченням феномена Народного Руху України та його впливу на політичну ситуацію в країні. Разом з тим І. Драч неодноразово брав безпосередню участь в науково-практичних конференціях, які також проводились на базі Одеського національного політехнічного університету з ініціативи кафедри історії та етнографії України [1].

Актуальність даного дослідження характеризується зростанням інтересу до вивчення життєвих шляхів видатних громадсько-політичних особистостей, які своїми діями безпосередньо вплинули на розвиток Української державності та брали безпосередню участь в процесі становлення суспільно-патріотичної свідомості серед населення України. Метою статі є дослідження основних подій в громадсько-політичному житті Івана Федоровича Драча в період незалежності України, до основних завдань автор відносить висвітлення аспектів громадсько-політичної діяльності видатного поета, пов'язаної з співпрацею з представниками вищих учбових закладів України, а зокрема, з членами кафедри історії та етнографії України Одеського національного політехнічного університету.

Дослідженням громадсько-політичної діяльності І. Драча та його внеску в розвиток української державності, було присвячено чимало наукових праць, члени кафедри історії та етнографії України під час написання своїх дисертаційних робіт неодноразово звертали увагу на місце та роль постаті І. Драча в період історично-важливих подій періодів «перебудови» та «незалежності», до таких досліджень можна віднести праці Ю. Діденка, Н. Кіндрачук, М. Кучерук, О. Шановської, І. Кривдіної, О. Мардаренко, С. Овсієнка, О. Шипотілової, А. Кожанова. В науковій статті «Про Рух і його батька» професор Г. Гончарук в повній мірі охарактеризував громадсько-політичну діяльність І. Драча [2]. Також професор Г. Гончарук в 1997 році видав фундаментальну працю з історії створення та розвитку даної організації — книгу «Народний Рух України. Історія», в якій автор доволі в чіткій формі описав всі внутрішні та зовнішні

процеси, що відбувались в осередку цієї організації як під час її формування, так і в подальшій політичній боротьбі Народного Руху України. В цій роботі досліджено й прямиий внесок Івана Федоровича Драча на процес вивільнення України з-під влади Радянського Союзу та розглянуто загальнолюдські якості кожного лідера Народного Руху України [3]. Необхідно наголосити на тому, що професор, працюючи над дослідженням історії цієї громадсько-політичної організації, керувався виключно науковою цікавістю даної теми, а враховуючи той факт, що професор Г. Гончарук впродовж майже року судився з лідерами Народного Руху України, відстоюючи свої авторські права на даний рукопис, вказує на відданість професора науковим принципам.

З моменту створення Народного Руху України І. Драч заручився підтримкою значного кола представників творчої та наукової еліти, серед яких був і професор Г. Гончарук. Їхнє спільне бажання відстоювання історичної справедливості в боротьбі за національні інтереси українського народу призвели до взаєморозуміння та плідної співпраці на благо держави, результатів якої не довелось довго чекати. Професор Г. Гончарук з самого початку незалежності України докладав чимало зусиль задля розвитку української історії як науки, під його керівництвом було проведено дві науково-методичні конференції, присвячені проблемам викладання історії України в технічних вишах, а пропозиції першої із них мали значний ефект на всеукраїнському рівні і були затверджені методичним відділом Міністерства освіти і науки України [4, с. 4].

У свою чергу І. Драч на початку дев'яностих років покинув лави Народного Руху України. Рух на той момент виконав основну свою задачу, а саме сприяв здобуттю незалежності України і на цьому, з точки зору І. Драча, втратив свою актуальність. І. Драч та його найближче оточення приступили до створення нової громадської організації, головною метою якої була спроба консолідації всіх патріотично налаштованих сил навколо проблеми відстоювання національних інтересів українського народу вже в незалежній Україні [5, с. 56]. У жовтні 1995 року І. Драч видає «Маніфест української інтелігенції», в якому коротко та раціонально дає розбір суспільно-політичній ситуації в країні і закликає до створення в усіх областях організаційних комітетів Конгресу української інтелігенції [6,

с. 5]. На заклик І. Драча відгукнулись тисячі представників української інтелекції, серед яких був професор Г. Гончарук.

З 1994 року зусиллями кафедри історії та етнографії України було проведено дев'ять конференцій, присвячених НРУ, та шість конференцій, присвячених питанням інтелекції та влади. І. Драч був присутній на більшості форумів, присвячених Народному Руху України, зазвичай, в ролі почесного гостя, чий авторитет слугував патріотичним цілям та завданням, які ставили організатори конференцій перед собою. Крім того, саме на кафедрі історії та етнографії України за останні чверть сторіччя було написано та вдало захищено дев'ять дисертаційних досліджень на здобуття ступеня кандидата історичних наук по темі Народного Руху України. Представники Одеського національного політехнічного університету, а саме члени кафедри історії та етнографії України, відіграли провідну роль в питанні дослідження діяльності Народного Руху. Крім І. Драча, до приміщень Одеського національного політехнічного університету, де проводились численні конференції, присвячені НРУ, неодноразово приєднувались й інші високопосадовці, народні депутати, члени та голови Руху, представники творчої, культурної та наукової інтелекції. Частим гостем цих форумів й досі є Р. Боделан, колишній мер міста Одеси, який продовжує підтримувати тісні зв'язки з представниками Одеського національного політехнічного університету.

Крім згаданих конференцій, матеріали кожної з яких виходили друком у вигляді збірки наукових праць, кафедра має свій власний науковий збірник. Фаховий збірник «Інтелекція і влада» вже на протязі майже двох десятиліть невпинно бере безпосередню участь в розвитку української історичної науки, за період свого існування на його сторінках було опубліковано більш ніж тисяча наукових статей, присвячених важливим історичним аспектам української історії та проблемі взаємовідносин інтелекції та влади. В свою ж чергу, І. Драч, будучи організатором Конгресу української інтелекції, мав можливість досліджувати проблематику інтелегентського прошарку країни, підтримуючи тісні зв'язки з істориками Одеського національного політехнічного університету.

В 1996 році, а саме 10 січня, на базі Одеського державного політехнічного університету пройшла установча конференція

Одеського відділення Конгресу української інтелігенції, в якій безпосередню участь взяв сам І. Драч. Із присутніх майже півтисячі делегатів, кожен з яких був представником творчої або наукової еліти Одещини, врешті-решт було обрано дві кандидатури на місце голови Одеського відділення: перший — це професор Г. Гончарук, завідувач кафедри історії та етнографії України, другий — видатний одеський поет, дисидент, який двічі відбував покарання у вигляді позбавлення волі в мордовських таборах за свою антирадянську діяльність, О. Різників. Після обговорення кандидатур делегати даного форуму прийняли рішення, за результатними якого за О. Різникова проголосувало 45 осіб, 9 делегатів утримались, решта обрали головою Конгресу української інтелігенції Одещини професора Г. Гончарука [7, с. 3], який незабаром зареєстрував юридичну адресу громадської організації на кафедрі історії та етнографії України.

Впродовж наступних п'яти років конгрес стояв на варті суспільних інтересів українського народу, керівництво даної організації всіляко намагалось привертати увагу високопосадовців та можновладців до проблем гноблення національних цінностей, зазвичай, проросійськими шовіністами. На перших всеукраїнських зборах інтелігенції, які проходили в березні 1998 року в місті Києві, крім І. Драча, Г. Гончарука та інших голів обласних відділень КУІну, були присутні Президент України Л. Кучма та Патріарх Київський і всієї Руси-України Філарет. За результатом даного зібрання було укладено звернення до українського народу, в якому наголошувалось на необхідності кожного свідомого громадянина нашої держави брати активну участь в державотворчих процесах, заради світлого майбутнього українського народу [8, с. 58].

Підсумовуючи вищесказане, можна дійти висновку, що І. Драч, будучи засновником Народного Руху України та головою Конгресу Української Інтелегенції, останні тридцять років підтримує зв'язки з членами кафедри історії та етнографії України Одеського національного політехнічного університету. На базі даного університету, починаючи з 1994 року, було проведено дев'ять науково-практичних конференцій, присвячених Народному Руху України, на більшості з яких був присутній сам І. Драч. Крім того, І. Драч брав безпосередню участь в

установчій конференції Одеського відділення Конгресу Української Інтелекції, яка проводилась на території Одеського державного політехнічного університету в січні 1996 року. За результатами якої, головою Одеського відділення КУН було обрано переважною більшістю голосів професора Г. І. Гончарука, який залишається головою й до теперішнього часу.

Літатура та джерела

1. Народний Рух України: місце в історії та політиці: Матеріали ІХ Всеукраїнської наукової конференції, присвяченої 20-річчю незалежності України, 25–26 травня, 2013 р., м. Одеса / редкол.: Г. І. Гончарук (голова), С. О. Колот, Г. К. Парієнко та ін. — Одеса: Астропринт, 2011. — 456 с.
2. Гончарук Г. І. Про Рух і його батька / Г. І. Гончарук // Інтелекція і влада: зб. наук. пр. — Одеса: Астропринт, 2016. — Вип. 35. — С. 189–201.
3. Гончарук Г. І. Народний Рух України: Історія / Григорій Іванович Гончарук. — Одеса: Астропринт, 1997. — 380 с.
4. Пропозиції республіканської науково-методичної конференції «Проблеми викладання історії народів України в технічних вузах». — Київ: НМК, 1991. — 4 с.
5. Загребельний М. П. Іван Драч / М. П. Загребельний. — Харків: Фоліо, 2014. — 121 с.
6. Конгрес української інтелекції: Довідкові матеріали перших всеукраїнських зборів інтелекції. — 21 березня 1998. — Київ. — 28 с.
7. Протокол установчої конференції Конгресу української інтелекції Одеської області. — 10 січня 1996 року. — Одеса. — 3 с.
8. Конгрес української інтелекції: матеріали перших всеукраїнських зборів інтелекції. — 21 березня 1998. — Київ. — 64 с.

REFERENCES

1. GONCHARUK, G. I. (2016) Narodnyy Rukh Ukrayiny: mistse v istoriyi ta politytsi: Materialy IX Vseukrayins'koyi naukovoyi konferentsiyi — *The People's Movement of Ukraine: a Place in History and Politics. Materials of the IX All-Ukrainian Scientific Conference*. Held 25–26 May 2016 in Odessa National Polytechnic University. Odessa: Astroprint. (In Ukrainian).
2. GONCHARUK, G. I. (2016) Pro Rukh i yoho bat'ka — About Rukh and his father Intelligentsia and power. Odessa: Astroprint. Iss. 35. pp. 189–201. (In Ukrainian).
3. GONCHARUK, G. I. (1997) *Narodnyy Rukh Ukrayiny: Istoriya: 1989–1996 rr.* — *People's Movement of Ukraine: A History, 1989–1996*. Odessa: Astroprint. (In Ukrainian).

4. Propozytsiyi respublikans'koyi naukovo-metodychnoyi konferentsiyi «Problemy vykladannya istoriyi narodiv Ukrayiny v tekhnichnykh vuzakh» — Proposals of the republican scientific-methodical conference «Problems of teaching the history of peoples of Ukraine in technical universities» (1991) Kyiv: NMC Publ. (In Ukrainian).
5. ZAHREBELNYY, M. (2014) Ivan Drach: naukovo-populyarne vydannya — Ivan Drach. Kharkiv: Folio. p. 121. (In Ukrainian).
6. Konhres Ukrayins'koyi Intelihentsiyi — *Congress of the Ukrainian Intelligentsia* (1998) Materialy pershykh vseukrayins'kykh zboriv intelihentsiyi — Materials of the first All-Ukrainian Assembly of the intelligentsia. Held 21st March 1998 in Kyiv. (In Ukrainian).
7. Protokol ustanovchoyi konferentsiyi Konhresu ukrayins'koyi intelihentsiyi Odes'koyi oblasti — *Protocol of constituent conference of the Congress of Ukrainian intellectuals of the Odessa region* (1996). 10 January 1996. Odessa. 3 p. (In Ukrainian).
8. Konhres Ukrayins'koyi Intelihentsiyi — *Congress of the Ukrainian Intelligentsia* (1998) Dovidkovi materialy pershykh vseukrayins'kykh zboriv intelihentsiyi — Materials of the first All-Ukrainian Assembly of the intelligentsia. Held 21st March 1998 in Kyiv. (In Ukrainian).

Надійшла до редакції 1 травня 2018 р.